HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

הם ולא ולדותיהם הוא דאתא ובית הלל תרתי שמעית מינה הם ולא שינויהם [א]הם ולא ולדותיהם א] ובית הלל הכתיב גם גם לבית הלל קשיא עד כאן לא פליגי אלא דמר סבר שינוי קונה ומ"ס אין שינוי קונה אבל לענין שלומי כ"ע כדמעיקרא משלם דקתני משלם תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה כעין שגנב לימא תיהוי תיובתא דרב דאמר רב קרן כעין שגנב משלם תשלומי כפל ותשלומי ד' וה' כשעת העמדה בדין אמר רבא טלאים כדמעיקרא דמים כשל עכשיו אמר רבה [ב]שינוי קונה כתיבא ותנינא כתיבא [1]והשיב את הגזלה אשר גזל [ה]מה ת"ל אשר גזל אם כעין שגזל יחזיר ואם לאו דמים בעלמא בעי שלומי תנינא [ג]הגוזל עצים ועשאן כלים צמר ועשאן בגדים משלם כשעת הגזילה א"נ לא [ג]הספיק ליתנו לו עד שצבעו פטור אלמא שינוי קונה יאוש אמרי רבנן דניקני מיהו לא ידעינן אי דאורייתא אי דרבנן אי דאורייתא מידי דהוה אמוצא אבידה מוצא אבידה לאו כיון דמייאש מרה מינה מקמי דתיתי לידיה קני ליה האי נמי כיון דמייאש מרה קני ליה אלמא קני או דלמא לא דמיא לאבידה אבידה הוא דכי אתאי לידיה בהתירא אתיא לידיה אבל האי כיון דבאיסורא אתאי לידיה מדרבנן הוא דאמור רבנן ניקני מפני תקנת השבים ורב יוסף אמר [ג]יאוש אינו קונה ואפילו מדרבנן: איתיביה רב יוסף לרבה [ד]גזל חמץ ועבר עליו הפסח

אומר

עד כאן לא פליגי. ר' אילעא ור' חנינא: **אבל לענין שלומי.** כגון כפל לר' אילעא וד' וה' לר' חנינא א"נ ביוקרא וזולא בלא שינוי דכולי עלמא כדמעיקרא משלם דקתני כעין שגנב: **לימא תיהוי תיובתא דרב.** דאמר לעיל [סה.] כשעת העמדה בדין כשהוזלה וכ"ש כשהוקרה דהתם אפי' קרן מחייב ליה רב כי השתא דהא כרבה ס"ל דאמר [שם] תברה או שחייה משלם ד': **טלאים כדמעיקרא.** כלומר בא לשלם טלאים כדמעיקרא סגי דטלה גנב וטלה משלם: **שינוי קונה.** היכא דשני להו בידים פשיטא ליה דמדאורייתא ודאי קנה וכי מהדר לא בעי לאהדרינהו בעינייהו אלא דמים משלם כגון צמר ועשאו בגדים דהא כתיבא בהדיא ותנינא כו' אבל יאוש מספקא ליה הא דאמור רבנן קני אי דאורייתא אי דרבנן: **לא הספיק ליתנו לו.** לראשית הגז לכהן: **עד שצבעו פטור.** מראשית הגז דקנייה בשינוי ואפילו דמים לא משלם דאין כהן יכול להזמינו בדין דיכול לומר לאחר אתננו אבל קודם שצבעו °מי שחטפו זכה בו: **יאוש.** שנתייאשו הבעלים אמור רבנן דנקני ודיו אם משלם דמיו: **מוצא אבדה לאו כיון דמייאש ליה מרה מקמי דתיתי לידיה קני לה.** אם נתייאשו בעלים קודם שמצאה זה קנה דתניא באלו מציאות (ב"מ דף כב:) מנין לאבידה ששטפה נהר הואיל ונתייאשו הבעלים שהיא מותרת ת"ל (ה) אשר תאבד ממנו שאבודה ממנו ומצויה לשאר בני אדם יצתה זו אלמא קני והכא בגזילה דאתי לידיה מקמי יאוש והדר אייאוש סגי ליה בדמים: **משום תקנת השבים.** שלא יהא צריך לחזור ולטרוח אחר הגזילה עצמה: **אינו קונה.** והיא עצמה ישלם:

אומר

הם ולא ולדותיהם. משמע הכא דטפי מסתבר לאסור חטין ועשאן סולת יותר מולדותיהם ותימה דבפ' כל הצלמים (ע"ז דף מז. ושם ד"ה הכא) משמע איפכא גבי יש שינוי לנעבד או לא דבעי למימר דמשתחוה לחטין קמחן מותר למנחות ואע"ג דאמרינן בעיברו ולבסוף נרבעו דברי הכל אסורים דהתם מעיקרא בהמה והשתא בהמה (א) ובבא הוא דאחידה באפה הכא מעיקרא חטין והשתא קמח ואין לומר דהא דשרינן ולד אתנן היינו בנותן לה ואח"כ עיברה דהא משמע בפ' כל האסורין (תמורה דף ל: ושם ד"ה דניחא) דדומיא דולד (ב) הנרבעת שרינן ולד אתנן וי"ל דהתם ודאי יש להתיר יותר חטין שנשתנה שנעשה סולת מולד נרבעת דהיא וולדה נרבעו (ג) ובבא בעלמא דאחידה באפה אבל גבי אתנן עיקר דעתה משום קמח וגבי בהמה עיקר דעתה אפרה ולא אולד:

טלאים כדמעיקרא. נראה לר"י דה"פ דלענין טלה ונעשה איל או כחושה ונתפטמה או איפכא לשלם כפל נמי וכן ד' וה' כדמעיקרא כמו קרן אבל דמים דהיינו יוקרא וזולא כשל עכשיו שמשמין אותו טלה של שעת גניבה לפי גדלותו או קטנותו שהיה בשעת גניבה לפי יוקרא וזולא דהשתא וטעמא דטלאים משום דא"ל תורא גנבי ממך והוא הדין כחושה והשמינה דא"ל שמינה גנבי ממך אבל לגבי דמים אין שייך למימר יוקרא גנבי מינך ובלישנא דקרא נמי גוף לאן ובקר נזכרים בפסוק ודרשי' מינה (לקמן דף סז:) שאם גנב שור שוה מנה לא ישלם תחתיו ה' נגידים דכתיב תחתיו דמשמע תחת גוף השור ומשום דלשון גוף השור נזכר בפסוק משום הכי אמרינן טלאים כדמעיקרא ואע"פ שעל שעת טביחה בא ד' וה' מ"מ כמו כן שעת גניבה גרמה לו שאם אין גניבה אין טביחה ומכירה אבל דמים שכל עיקרם תלוים בשומת ב"ד וגם אין נזכרין בפסוק סברא הוא דמוקמינן בהו אחייה לקרן דוקא כעין שגנב ולא ד' וה' אלא כשעת העמדה בדין שב"ד שמין אותה באותה שעה ור"ת מפרש דאין חילוק בין טלאים ליוקרא וזולא וה"פ טלאים שדבר בהן הברייתא דהיינו טלה ונעשה איל שנשתנו למעליותא כדמעיקרא וה"ה ביוקרא וזולא דמעיקרא שוין זוזא ולבסוף ארבעה דהיינו כדמעיקרא דלהחמיר על ד' וה' לא אמר רב דמים פי' דמים דאיירי בהו רב כגון דמעיקרא שוים ארבעה ולבסוף שוים זוזא דנשתנו לגריעותא בההיא קאמר רב כשל עכשיו וה"ה בטלאים כגון שמינה והכחישה דהוי כשל עכשיו והא דאמר לעיל שמינה והכחישה כעין שגנב ל"ל דוקא בהכחישה בידים:

לא הספיק ליתנו עד שצבעו פטור. אפי' כשגזז שיעור חמשה רחילות יחד שחל עליו חיוב ראשית הגז פטור כשצבעו כדאשכחן בריש הגוזל קמא (לקמן דף צג. ושם) גבי פיאה דמלותה בקמה וכשנתנית למ"ד שינוי קונה פטור וא"ת הא דמייתי התם גזז ראשון (ד) וצבעו פטור מאי אריא ראשון ראשון אפי' הכל יחד נמי וי"ל דהתם אפי' צבע מקצת והניח מקצת פטור אפי' מה שלא צבע שלא חל עליו חיוב ראשית הגז כיון שאין מצטרף אבל הכא שגזז כשיעור תחילה ונתחייב לכהן דוקא צבעו כולו פטור אבל הניח מקצת מה שהניח חייב אע"פ שאין בו שיעור שכבר נתחייב:

עד שצבעו. אין לפרש שצבע חלקו של כהן מה שהפריש לו מן הגיזה דלא שייכא ביה הפרשה כמו גבי תרומה דהפרשה שייכא ביה (ו)[אבל] הפרשת ראשית הגז אין כלום מה שמפריש לצד אחד וכאילו לא הפרישו: **מוצא אבידה לאו כיון דאייאש מרה מינה כו'.** אור"י דנפקא לן דיאוש קונה באבידה מהא דאמר באלו מציאות (ב"מ דף כז. ושם) (ה) מה שמלה מיוחדת שיש לה סימנין ויש לה תובעים פי' ע"י שיש לה סימנין יש לה תובעים שאין הבעלים מתייאשין כיון שיש בהם סימן ולא כמו שפ"ה שם שיש לה תובעין שאינה של הפקר דשמלה דבר הנעשה בידי אדם הוא דהא ל"ל קרא להכי פשיטא דשל הפקר פטור דלמי ישיב וקשה לר"ת למ"ד סימנין לאו דאורייתא א"כ בין בדבר שיש בו סימן בין בדבר שאין בו סימן אין מחזיר לבעלים מן התורה אלא ע"י עדים ואי מתייאש מדבר שאין בו סימן כך מתייאש מדבר שיש בו סימן דזה וזה אין מחזיר לבעלים אלא ע"י עדים וא"כ לא יחזיר אבידה לעולם ותירץ דאע"ג דסימן לאו דאורייתא ואין מחזיר כ"א בעדים מ"מ אין מתייאש מדבר שיש בו סימן שאומר לבני אדם ראיתם טלית שלי שאבדתי שהיה בו כך וכך סימנין אבל כשאין בה סימנין מתייאש שאין יודע מה לשאול ואין סבור למצוא עדים לעולם וא"ת א"כ מה דוחק לשנויי התם למ"ד סימנין לאו דאורייתא סימנין כדי נסבא הא איכא למימר דלא נקט סימן אלא לומר דע"י כך יש לה תובעין וי"ל דאי לאו דסימנין דאורייתא לא היה לו כלל להזכירם ולא הוה ליה למימר טפי אלא מה שמלה מיוחדת שיש לה תובעים וממילא ידעינן דמשום סימנים הוא:

הכא נמי כיון דמייאש כו'. אע"פ שאין יאוש מועיל באבידה בתר דאתי לידיה כדקאמר לאו כיון דמייאש מרה מינה מקמי דאתי לידיה קני ליה וכדאמר באלו מציאות (ב"מ דף כא:) בהדיא מ"מ בעי למילף שפיר דיאוש קני בגזל בתר דאתי לידיה דבמציאה נמי נהי שלא היה קונה לענין זה שלא יצטרך להשיב ולהפטר לגמרי הואיל וכבר נתחייב בהשבה מ"מ היה קונה לענין זה שלא יתחייב לשלם כי אם דמים כמו לגבי גזל:

כיון דבאיסורא אתי לידיה. מכאן משמע שיאוש (ו) אין כהפקר גמור דא"כ אפי' בתר דאתא לידיה באיסורא יוכל לקנות מן ההפקר והא דאמר בהשולח (גיטין דף לט:) [ז]נתייאשתי מפלוני עבדי דלא בעי גט שחרור אי אמרי' המפקיר עבדו יצא לחירות ואין צריך גט שחרור לא משום דכי מתייאש הרי הוא מפקירו דאי יאוש הוי הפקר א"כ אפי' אתא לידיה באיסורא כיון שמפקיר זכה בהן אלא התם היינו טעמא דכי היכי דבהפקר אין צריך גט שחרור לפי שאין רשות לרבו עליו ה"נ כשנתייאש אין לרבו רשות עליו:

אילימא

עין משפט נר מצוה

כח א מיי' פ"ד מהל' איסורי מזבח הלכה יד סמג לאוין שטז:

כט ב מיי' פ"א מהל' גניבה הלכה יב ופ"ב מהל' גזילה הלכה א סמג עשין עא טוש"ע ח"מ סי' שנג סעיף א וסי' שם סעיף א ובעי' ה וסי' שסא סעיף ד וסי' שסב סעיף א:

ל ג מיי' פ"א מהל' גניבה הלכה יב ופ"ב מהל' גזילה הלכה א וסמג שם טוש"ע ח"מ סי' שנג סעיף ב וסי' שסא סעיף א [ב] ועיין בטור ובב"י ריש סי' שנג:

◆

רבינו חננאל

הם ולא ולדותיהן. ואקשינן ולבית היילל הא כתיב גם לרבות, ועלתה בקושיא. גורַין, שם חכם. דמאיספרק, מקום פלוני. **הא מתניתא** דמותיב ר' חנינה מינה דקתאני משלם תשלומי כפל ותשלומי ארבע' וחמש' כעין שגנב טלה ועגל, לימא תיהוי תיובתא לרב דאמ' קרן כעין שגנב תשלומי ארבע' וחמש' כשעת העמדה בדין. ופריק רבה טלאים כשל מיעיקרא דמים כשל מעכשיו. פיר' אמ' רב' אפילו רב מודה בגונב טלה ונעשה איל דכי משלם כשל מעיקרא משלם, כי קאמ' רב בשור או איל ונשתנה בדמים כגון שהוסיף ופחת בדמים. ועלה אמ' רב קרן כעין שגנב דקימא לן כל הגזלנין משלמין כשעת הגזלה אבל תשלומי כפל ותשלומי ד' וה' כשעת העמדה בדין, דההיא שעתא קא מיתחייב בהו. **כתב רבנו האיי גאון זצ"ל** פריק רבה טלאים כדמעיקרא דמים כשל עכשיו כיון דבעי לשלומי קרן וכפל כד משלם קרן כדהוה שויא ד' והשתא שויא זוזא. והוה איכא ברבנן בי רב אִישי דגרסי הכי אמ' רבה טלאים כשנגנבו, בדמים כשל עכשיו. **אמר רבה שינוי קונה**, כתיבה ותנינה. כתיבה, והשיב את הגזלה אשר גזל אם היא כעין שגזל חוזרת בעיניה ואם לאו דמים בעי לשלומי. תנינה, הגוזל עצים ועשאן כלים, משלם כשעת הגזילה. אלמ[א שינוי קונה. יאוש, אמרי רבנן דניקני מיהו] לא ידענא אי מדאוריתא מידי דהוה אמוצא אבידה אחר ... הנגזל אם נתיאש ממנה קנאה הגזלן, או דילמא לא דמי גזלה לאב[ידה דאבידה בהתירא אתאי לידיה] אבל גזילה דבאיסורא אתאי לידיה רבנן אקילו עליה משום תקנת השבים או מפני ה... ורב יוסף אמ' יאוש כדי לא קאני כגון גזילה וכיוצא בה ואפילו מדרבנן. וקימא לן בהא כרב יוסף.

מסורת הש"ס

א) [לקמן סז. לח: קיב.], ב) לקמן לג:, ג) שם וחולין קלה. [לקמן לד:], ד) לקמן לו:, ה) [דברים כב], ו) רש"ל, ז) [ע"ש ועי' עוד לח. ושמואל לא מיבעיא וכו'],

◆

תורה אור השלם

1. וְהָיָה כִּי יֶחֱטָא וְאָשֵׁם וְהֵשִׁיב אֶת הַגְּזֵלָה אֲשֶׁר גָּזָל אוֹ אֶת הָעֹשֶׁק אֲשֶׁר עָשָׁק אוֹ אֶת הַפִּקָּדוֹן אֲשֶׁר הָפְקַד אִתּוֹ אוֹ אֶת הָאֲבֵדָה אֲשֶׁר מָצָא: ויקרא ה כג

◆

הגהות הב"ח

(א) תום' ד"ה הם כו' ודשא הוא כו' כצ"ל: (ב) בא"ד דנרבעת כו' דאתנן כו' כצ"ל: (ג) שם ודשא בעלמא הוא דאחידה כצ"ל: (ד) ד"ה לא כו'. ראשון ראשון וצבעו כצ"ל: (ה) ד"ה מוצא כו' דאמר באלו מציאות כו'. וע"ש דבירושלמי נפקא לן יאוש מאשר תאבד ממנו: (ו) ד"ה כיון כו' אינו כהפקר גמור כצ"ל:

◆

גליון הש"ס

רש"י ד"ה עד שצבעו וכו' מי שחטפו זכה בו. עיין תוס' ב"מ דף ו ע"א ד"ה והא הכא:

◆

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' וב"ה הכתיב גם גם לב"ה קשיא. הא דלא קאמר דאתיא לאתנן אסרה תורה ואפי' בא על אמו כדלקמן דף ע ע"ב מתרץ בשו"ת מהר"ם בר ברוך הקצרים ס"ס ח' דף ו ע"א דלהא לא איצטריך דנפקא לן מג"ש תועבה תועבה מעריות עכ"ל ועיין לקמן דף ע ע"ב תוס' ד"ה אתנן וכו' וגם בב"מ דף לא ע"א תוס' ד"ה אתנן:

◆

מוסף רש"י

הגוזל עצים כו' משלם כשעת הגזילה. דמי עצים וצמר ואין חייב להחזיר לו כלים, דקני בשינוי (לקמן צג: וכעי"ז תמורה ו.). **לא הספיק ליתנו לו עד שצבעו.** ישראל זה, פטור. דקנייה בשינוי, דהוה ליה כמזיק מתנות כהונה או שאכלן (חולין קלה.) ודמים נמי לא משלם דלאו גזל גמור הוא, דלא מטא לידיה (לקמן צג.).